

ПАМ'ЯТІ ВЕЛИКОГО ВЧИТЕЛЯ

ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПРОФЕСОРА
ВАСИЛЯ ПИЛИПОВИЧА КРАМАРЕНКА

Василь Пилипович Крамаренко народився 10 березня 1916 р. в селі Березівка Іваницького повіту (нині Ічнянського району) Чернігівської області. З дитинства він прагнув до знань, а труднощі тільки загартовували його волю і додавали сил для досягнення мети. У рідному селі Василь Пилипович закінчив семирічну школу і в 1934 р. поїхав до Києва, щоб продовжити навчання. Там він вступив на робфак при Київському фармацевтичному інституті, який з успіхом закінчив, й у 1935 р. був зарахований студентом Київського фармацевтичного інституту.

У 1939 р. Василь Пилипович був мобілізований до лав Червоної Армії, де був призначений начальником аптеки полку 8-ї стрілецької дивізії. Війна застала Василя Пилиповича у Перемишлі. Він з першого дня був на передовій, працював у тилу у ворога, воював у партизанському загоні, а з 1943 р. в діючій 38-й армії 4-го Українського фронту, куди був призначений начальником медичного постачання шпиталів. Лейтенант В. П. Крамаренко в складі 38-ї армії визволяв Київ і Вінницю, Кам'янець-Подільський, Тернопіль, Львів, Перемишль, Жешув, Краків, Хожув, Бельсько, Кенти, Освенцим, Ратибор, Моравську Остраву, Оломоуц, Подубіцу, Прагу, де і зустрів травень 1945 р.

За бойові заслуги Василя Пилиповича нагороджено орденом Червоної Зірки, орденом Вітчизняної Війни I ступеня, медалями «За відвагу», «За визволення Моравської Острави», «За перемогу над Німеччиною» та багатьма іншими.

Після закінчення війни в 1946 р. Василь Пилипович вступив в аспірантуру при кафедрі фармацевтичної хімії Київського інституту вдосконалення провізорів до академіка Я. А. Фіалкова. Василь Пилипович все своє життя з повагою та вдячністю згадував свого першого вчителя Якова Анатолійовича Фіалкова, який був

(10.03.1916 – 27.11.1998)

поряд, коли Василь Пилипович робив перші кроки в науці і сприяв його становленню як вченого. Після закінчення в 1947 р. аспірантури В. П. Крамаренка направили на роботу в Львівський державний медичний інститут, де і пропрацював усе своє життя: у 1947–1948 рр. – асистентом кафедри судової хімії Львівського медичного інституту; з 1948 до 1987 рр. – завідувачем кафедри судової (токсикологічної) та аналітичної хімії.

У 1950 р. в Києві Василь Пилипович захистив дисертацію на тему «Кількісне визначення алкалоїдів за функціональними групами», йому було присвоєно науковий ступінь кандидата фармацевтичних наук, а в 1951 р. – вчене звання доцента.

У 1951 р. Василя Пилиповича призначено деканом фармацевтичного факультету, на цій посаді він працював до 1965 р.

У 1953 р. до кафедри судової хімії приєднали курс аналітичної хімії, який до цього часу викладався на кафедрі загальної та неорганічної хімії. За рахунок цього на кафедрі значно збільшився штат співробітників та покращилася матеріальна база. Під керівництвом Василя Пилиповича молоді науковці почали виконувати дисертаційні роботи, а він сам продовжує роботу власного наукового дослідження.

Значний внесок у становлення професора Василя Пилиповича зробив професор М. М. Туркевич, який був науковим консультантом його докторської дисертації. Міцна дружба, наукова співпраця та товарицькі стосунки пов'язували цих двох видатних вчених упродовж усього їхнього життя.

Василь Пилипович у 1962 р. в Москві захистив дисертацію на тему «Виділення і кількісне визначення алкалоїдів у судово-хімічному аналізі» і йому було присвоєно науковий ступінь доктора фармацевтичних наук, а потім вчене звання професора. Про-

фесор В. П. Крамаренко був першим (і довгий час єдиним) професором у Радянському Союзі в галузі судової хімії та хіміко-токсикологічного аналізу.

За час роботи проф. В. П. Крамаренка в медінституті було підготовлено близько 6 тисяч провізорів, і більшість з них добре пам'ятає висококваліфікованого талановитого вченого, вимогливого, розумного, уважного та турботливого педагога. Василь Пилипович мав феноменальну пам'ять: міг детально розповісти майже про кожен день свого життя, знав усе про своїх друзів і студентів-випускників. Студенти дуже шанували й любили свого декана і шанобливо називали поміж собою Василя Пилиповича батьком.

У 1965–1967 рр. Василь Пилипович працював на посаді проректора з навчальної роботи, де зміг весь свій педагогічний досвід з організації навчання студентів використати для вдосконалення навчального процесу на кафедрах Львівського державного медичного інституту.

Наукові дослідження В. П. Крамаренка присвячені вивченню проблем судово-хімічного аналізу, зокрема методам виділення отруйних речовин із об'єктів біологічного походження, методам очистки одержаних із біологічного матеріалу витяжок від домішок та дослідженню витяжок на наявність і вміст отрут за допомогою хімічних та фізико-хімічних методів. Ці наукові розробки висвітлені у друкованих працях (понад 240 статей) та у 5-ти монографіях: «Фотометрия в фармацевтическом анализе» (Київ, 1972) (співавтор В. І. Попова); «Анализ ядохимикатов» (Москва, 1978) (співавтор Б. М. Туркевич); «Химико-токсикологический анализ» (Київ, 1982); «Токсикологическая химия» (Київ, 1989); «Токсикологічна хімія» (Київ : Вища школа, 1995) – перший україномовний підручник із токсикологічної хімії.

Василь Пилипович був талановитим педагогом, тому лекції, які він читав для студентів з аналітичної хімії і токсикологічної хімії та для курсантів-судмедекспертів всесоюзного циклу вдосконалення, були цікавими, змістовними, наукоємними та легко сприймалися і засвоювалися слухачами. Розроблені під керівництвом Василя Пилиповича практикуми з аналітичної та токсикологічної хімії зацікавлювали студентів під час лабораторних занять, які є основою для набуття практичних навичок майбутніми спеціалістами, та заохочували їх до глибшого вивчення дисциплін. Тому на кафедрі завжди було багато гуртківців СНТ та як результат їх наукових досліджень – захищені дипломні роботи.

Завдяки зусиллям та авторитету Василя Пилиповича вже у 70-ті рр. на кафедрі було сучасне наукове обладнання, висококваліфіковані кадри, і тому на базі кафедри в 1975 р. створили Всесоюзні курси спеціалізації судових хіміків-експертів із фізико-хімічних методів аналізу (газорідинна хроматографія, фотометрія). Експерти-хіміки при-

їжджали на курси з питаннями, які виникали при проведенні експертиз, і вони знали, що проф. В. П. Крамаренко дасть вичерпні відповіді на них. На цих курсах до 1991 р. було підготовлено понад 1200 спеціалістів.

В. П. Крамаренко завжди надавав консультативну допомогу експертам-токсикологам бюро судово-медичних експертиз при проведенні відповідальних та складних токсикологічних досліджень.

Співробітниками кафедри, аспірантами, пошукувачами під керівництвом Василя Пилиповича виконано ґрунтовні дослідження з вивчення умов екстракції багатьох лікарських препаратів (алкалоїдів, їх синтетичних аналогів, барбітуратів) залежно від рН середовища та природи органічних розчинників; вивчено вплив електролітів на екстракцію ряду органічних азотомісних лікарських засобів. На основі проведених досліджень проф. В. П. Крамаренко одним із перших в СРСР дав теоретичне обґрунтування впливу рН середовища, природи органічних розчинників та електролітів на ступінь екстракції азотомісних токсичних речовин у хіміко-токсикологічному аналізі. Спираючись на експериментальні дані, проф. В. П. Крамаренко запропонував новий метод виділення алкалоїдів та їх синтетичних аналогів із біологічного матеріалу. Метод ґрунтується на ізолюванні алкалоїдів водою, підкисленою сульфатною кислотою, і наступному осадженні білкових домішок амонію сульфатом й відомий у науковій літературі як «метод Крамаренка». Цей метод був опублікований у «Фармацевтичному журналі» (1962), виданий у вигляді методичного листа для судово-хімічних експертів і наведений у підручниках М. Д. Швайкової «Судебная химия» (Москва, 1965) та «Токсикологическая химия» (Москва, 1975).

Василь Пилипович Крамаренко до останніх днів життя присвятив себе вивченню і вирішенню проблем судово-хімічного та хіміко-токсикологічного аналізу. Він створив відому школу хіміків-токсикологів. Під його керівництвом виконано та захищено 7 докторських та 35 кандидатських дисертацій. Учні Василя Пилиповича успішно продовжують справу свого Вчителя як в Україні, так і за її межами (в Росії, Прибалтиці, Середній Азії).

Характерними рисами В. П. Крамаренка були широкий світогляд, наукова ерудиція, працелюбність, принциповість, цілеспрямованість, вимогливість, любов і повага до людей. Працюючи на різних посадах Василь Пилипович завжди був уважним до колег та студентів, до співробітників та колишніх учнів. Від Василя Пилиповича кожен, хто звертався, міг одержати добру пораду та дієву допомогу. Складалося враження, що він знає всіх науковців в усіх куточках країни. Він був опонентом численних дисертаційних робіт. Багато років Василь Пилипович був членом редакційних колегій всесоюзних журналів «Фармація» та «Судебно-медицинская

експертиза», республіканського «Фармацевтичного журналу». Тривалий час був головою первинної організації Всесоюзного хімічного товариства ім. Д. І. Менделєєва при Львівському державному медичному інституті.

За заслуги перед Батьківщиною В. П. Крамаренка нагороджено орденом «Знак пошани» (1946), 9 медалями, Почесною грамотою Президії Верховної Ради

України (1976), відзначено Державною стипендією у номінації «Видатні діячі науки, освіти і культури» (1996), багатьма грамотами та подяками на інститутському рівні.

Василь Пилипович Крамаренко помер 27 листопада 1998 р. у Львові.

Пам'ять, вдячність і шана Великій Людині, Вченому й Учителю живе серед нас.